

администрированию налогов на имущество и корректировке технологии фактических проверок, действия которых были бы направлены на эффективность организации и проведения контрольно-проверочной работы.

Ключевые слова: налоги на имущество, администрирование налогов, налоговые платежи, налоговый контроль, налоговая проверка, начисленные платежи.

Dolga G.V. There is sending of improvement of administration of taxes property

The analysis of looks of domestic scientists is conducted on administration of taxes. Certainly component elements of administration of taxes property. Documents are found out what legislative regulated order of taxation of property. Adaptation of foreign experience is offered to administration of taxes on property and corrective technologies of actual verifications, the actions of which would be directed on efficiency of organization and leathrough control-verification works.

Keywords: taxes on property, administration of taxes, tax payments, tax control, tax verification, additional account payments.

УДК 657.1:655 Доц. А.М. Должанський, канд. екон. наук – Львівська КА

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОПЕРЕДНЬОГО ТА ОПЕРАТИВНОГО ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Визначено взаємозв'язок між центрами відповідальності та об'єктами оперативного контролю. Запропоновано методику проведення внутрішньогосподарського контролю за всіма його видами на поліграфічних підприємствах з чітко сформульованими суб'єктами та об'єктами контролю.

Ключові слова: центри відповідальності, об'єкти оперативного контролю, методика проведення внутрішньогосподарського контролю, суб'єкти контролю, види контролю, попередній та оперативний контроль.

Вступ. Сучасний період становлення ринкових відносин характеризується істотним зростанням значення контролю. Це, насамперед, зумовлено наявністю постійного ризику й невизначеності під впливом зростаючої тенденції до змін політичних, юридичних, культурних, економічних та інших зовнішніх чинників. Необхідність максимального забезпечення економічної ефективності та досягнення найбільшого кінцевого фінансового результату виробничої діяльності, яка обумовлюється актуальністю вирішення проблем із створення ефективної системи внутрішньогосподарського контролю та його важливих складових – попередньому, оперативному контролю відповідно до ринкових умов.

Актуальність теми. Проблем організації внутрішньогосподарського контролю в різний період досліджували провідні вчені-економісти, а саме:

А. Балдінов, В. Бачинський, М. Білухи, А. Богомолів, Ф. Бутинець, Т. Бутинець, Б. Валусєва, А. Герасимович, Н. Голощанов, П. Горбатенко, Ю. Данилевського, В. Завгородній, В. Каледін, Г. Кірейцев, Я. Крупка, М. Кужельний, В. Лінник, Литвина Ю.В. Рудницького В. Палій, Пушкар М.С.Я. Соколов, В. Сопко, С. Стукова, І. Тішков, Н. Ткаченко, Ф. Жором та К. Дюпуй. Проте на сьогодні у науково-практичній літературі питання проведення попереднього та оперативного внутрішньогосподарського контролю з урахуван-

ням суб'єктів контролю, його видів та об'єктів для поліграфічних підприємств не визначено. Таким чином, воно є актуальним для подальшого проведення науково-практичних дискусій.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – визначити центри відповідальності, на які буде покладена функція здійснення попереднього та оперативного контролю; удосконалити методику його проведення на поліграфічних підприємствах з чітко сформульованими суб'єктами та об'єктами контролю.

Основні функції з контролю за витратами виконують керівники підрозділів і служб методом самоконтролю або взаємоконтролю. Треба наголосити, що в оперативному контролі виробничих витрат беруть участь провідні фахівці структурних підрозділів, матеріально-відповідальні особи, економісти, бухгалтери, майстри промислових та обслуговуючих виробництв. Саме тому ми визначили відповідні об'єкти оперативного контролю, центри відповідальності (табл. 1).

Табл. 1. Система взаємозв'язку центрів відповідальності з об'єктами оперативного контролю

Центри відповідальності	Об'єкти діяльності	Об'єкти оперативного контролю
Керівник підприємства	Відхилення від заданих технологічних параметрів	Додаткова заробітна плата
Головний інженер	Оптимізація процесу використання основних засобів	Матеріалоємність продукції
		Трудомісткість
		Технологічні параметри
		Оптимізація витрат на підготовчі роботи
Технолог підприємства	Оптимізація технологічного процесу	Матеріалоємність продукції
		Трудомісткість
		Фондомісткість продукції
		Енергомісткість
		Оптимізація витрат на підготовчі роботи
		Ступінь дотримання внутрішньогосподарської кооперації окремими структурними підрозділами
Відділ постачання	Відповідність матеріальних ресурсів технологічним вимогам і потребам	Відповідність матеріальних ресурсів за структурою технологічного процесу
		Відповідність матеріальних ресурсів за обсягом технологічного процесу
		Простої через відсутність матеріальних ресурсів
Енергетик підприємства	Оптимізація витрат щодо енергозабезпечення	Втрати через простої за причини незабезпечення енергоресурсами
		Рівень витрат, що пов'язані з енергозабезпеченням підприємства
Керівництво цеху	Виробництво запланованої продукції	Обсяг продукції за номенклатурою
	Ритмічність виробництва	Відхилення від графіка виготовлення продукції
	Оптимізація ресурсоемності	Відповідність витрат ресурсів встановленим нормам відповідно до технологічних параметрів
	Забезпечення якості продукції	Виготовлення обсягу продукції відповідно до вимог замовників
	Забезпечення внутрішньогосподарської кооперації виробництва	Своєчасне постачання напівфабрикатів з інших структурних підрозділів цеху
		Своєчасне постачання напівфабрикатів з інших цехів (відділів)

Керівництво первинних структурних підрозділів	Ступінь дотримання технологічного процесу у структурному підрозділі	Витрати паперу (картону) та інших основних матеріалів
		Витрати допоміжних матеріалів
		Витрати електроенергії на технологічні цілі
		Відходи
		Відхилення від норм робочого часу
Робоче місце	Ступінь дотримання технологічного процесу на робочому місці	Витрати паперу (картону) та інших основних матеріалів
		Витрати допоміжних матеріалів
		Витрати електроенергії на технологічні цілі
		Відходи
		Відхилення від норм робочого часу
		Відхилення від норм технологічного процесу

Вважаємо, що для визначення правил поведінки керівників різних рівнів під час здійснення ефективного контролю та управління необхідно розробити систему внутрішньофірмового права. З цього приводу економісти А.М. Герасимович, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, П.Е. Горбатенко зазначають: "Практичне проведення оперативного контролю безпосередньо у виробничих підрозділах вимагає розроблення його організаційних принципів, до яких відносять: встановлення об'єктів оперативного контролю; визначення джерел інформації для проведення контролю по кожному об'єкту; визначення конкретних виконавців" [3, с. 40-41]. Цю ж точку зору підтримують А.М. Богомолов та Н.А. Голощапов, які вважають, що "...відсутність внутрішньофірмових нормативних документів, які регулюють роботу підприємства, призводить до відсутності прав та обов'язків персоналу підприємства та його керівників" [1, с. 16].

Таким чином, управління фірмою потрібно здійснювати відповідно до затверджених документів на рівні підприємства та законодавства. Під час розроблення такої документації варто врахувати, що завдання підрозділів як суб'єктів оперативного контролю, повинні узгоджуватись з узагальненою інформацією, яка формується в центрах прийняття рішень та в центрах відповідальності.

На основі проведених досліджень із проблем організації оперативного контролю ми обґрунтували доцільність виділення трьох основних аспектів: юридичного, економічного, технологічного. Варто зауважити, що юридичний аспект можна поділити на дві частини: перша – завдання внутрішнього характеру, які вирішуються системою внутрішньофірмового права; друга – відповідна чинна нормативно-правова база держави та її виконавчих структур. З цього приводу професор В.В. Сопко та професор В.П. Завгородній зазначають, що "...зовнішні носії контрольної інформації, які формуються за межами контрольного процесу, практично готові для здійснення контролю (норми, нормативи, законодавчі акти, кошториси, плани, прогнози, первинні документи, облікові реєстри, звітні форми). Тому вибір носіїв контрольної інформації, які залучають до контрольного процесу, доцільно починати з ознайомлення зі змістом цих документів та з'ясування відмінності його завдання, які поставлені перед контролем" [4, с. 124]. В економічному плані ця проблема полягає у створенні необхідної й достатньої інформації для здійснення контрольних функцій на основних топологічних ділянках обліку. Для вирішення цього питання вчені розробили пропозиції з формування та

взаємодії центрів витрат та центрів відповідальності. У наукових працях провідних вчених, а саме: М.Т. Білухи, Б.І. Валуєва, Ю.А. Данилевського, М.В. Кузьмелю, Ю.Я. Литвина, В.С. Рудницького, В.В. Сопка досліджено досить широке коло питань для вирішення внутрішньогосподарським контролем.

Опрацювавши роботи вчених та практичний матеріал підприємств досліджуваної галузі, розроблено систему взаємозв'язку між аспектами організації контролю його виконавцями та видами контролю (табл. 2). Варто звернути увагу на першочергове вирішення завдання щодо погодження роботи економічних і технічних служб із здійснення внутрішньогосподарського контролю, оскільки інші питання можна вважати певною мірою похідними.

Табл. 2. Здійснення контрольних функцій в основних топологічних ділянках обліку за основними аспектами контролю

Аспекти організації контролю	Суб'єкти контролю	Види контролю						Об'єкти контролю
		попередній	поточний	наступний	систематичний	періодичний	суцільний	
Економічний, технологічний	Відділ постачання	+	+	+	+	+	+	Матеріальні ресурси
Економічний, технологічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+	
Економічний, юридичний	Бухгалтерська служба		+	+	+		+	
Технологічний, економічний	Технолог	+	+			+	+	
Технологічний, економічний	Головний інженер	+	+			+	+	
Технологічний	Робоче місце		+	+		+	+	
Технологічний, економічний	Керівництво підприємства	+	+	+		+	+	Показники, які впливають на заробітну плату та визначають її загальний фонд
Технологічний, економічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+	
Економічний, юридичний	Бухгалтерська служба		+	+	+		+	
Економічний, юридичний	Економічна служба	+	+		+	+	+	
Технологічний, економічний	Технолог	+	+	+		+	+	
Технологічний, економічний	Головний інженер	+	+	+		+	+	
Технологічний, економічний	Керівник підприємства	+	+	+		+	+	Обсяг виробленої продукції в натуральних та вартісних показниках
Економічний, технологічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+	
Економічний, технологічний	Бухгалтерська служба		+	+	+		+	
Економічний, технологічний	Економічна служба	+	+		+	+	+	
Економічний, технологічний	Керівник підприємства	+	+	+		+	+	
Економічний, технологічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+	
Економічний, технологічний	Бухгалтерська служба			+	+		+	Номенклатура виробленої продукції в натуральних показниках
Економічний, технологічний	Економічна служба	+		+	+		+	
Економічний	Керівник підприємства		+	+		+	+	Номенклатура виробленої продукції у вартісних показниках
Економічний	Бухгалтерська служба		+	+	+		+	
Економічний	Економічна служба	+	+	+		+	+	
Технологічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+	
Технологічний, юридичний	Бухгалтерська служба			+	+		+	
Технологічний, юридичний	Керівник підприємства	+	+	+		+	+	
Технологічний	Керівники структурних підрозділів		+	+		+	+	Ритмічність виготовлення продукції
Технологічний, економічний	Економічна служба		+		+		+	
Технологічний, економічний	Керівник підприємства	+	+	+		+	+	

Технологічний	Керівники структурних підрозділів		+		+		+			
Технологічний, економічний, юридичний	Бухгалтерська служба	+	+	+	+		+			
	Керівник підприємства	+	+	+			+			+
	Економічна служба	+		+	+		+			
Технологічний, економічний	Відділ постачання	+	+	+	+		+			
Технологічний, економічний	Головний інженер	+	+		+	+	+	+	+	
Технологічний, економічний, юридичний	Технолог	+	+		+	+	+	+	+	
Технологічний, економічний	Робоче місце		+		+		+			

Виробничі витрати

Разом з тим, взаємозалежність між центрами відповідальності та об'єктами оперативного контролю має важливе значення, оскільки в процесі виконання функцій, які передбачені у внутрішніх документах, у відділах та службах розраховують окремі аналітичні показники, розкривається їх роль у формуванні зведеної інформації по підприємству, узагальнюється вихідна інформація для прийняття управлінських рішень. Таким чином, для виконання функцій контролю необхідно мати чітко визначені центри відповідальності.

Досліджено методи обліку витрат та визначено нормативний метод як найбільш доцільний для використання на підприємствах досліджуваної галузі. З позиції оперативного обліку та внутрішньогосподарського контролю згаданому методу властиві переваги. Встановлено, що за умов застосування нормативного методу значна частина первинних документів та облікових реєстрів, за якими здійснюється облік і контроль витрат, формується на попередній стадії (до початку процесу виробництва), що своєю чергою сприяє здійсненню попереднього контролю, а решта первинних документів оформляється в процесі виробництва та сприяє проведенню оперативного контролю у місцях здійснення операцій, наступному контролю підлягає документація, яка узагальнює попередньо отриману інформацію. Поряд з цим, треба зазначити характерну рису цього методу обліку та контролю, вдало зазначеною проф. Ю.Я. Литвиним, що "...нормативним обліком повинні займатися не тільки бухгалтери, плановики і економісти, але і спеціалісти підрозділів і навіть виробничі працівники" [2, с. 123].

Ефективним методом підвищення рівня організації виробництва та праці, якості технологічної документації вважається маршрутна система. У разі її застосування досягається покращення нормування виробництва, посилення контролю за дотриманням технологічної дисципліни та позбавлення від можливих дописок до фактичного виробітку, приховування браку, втрат готової продукції. Про доцільність застосування маршрутного первинного обліку вчені стверджують: "Маршрутний лист побудований як комплексний документ, призначений для обліку напівфабрикатів та деталей і для розрахунку заробітної плати. Таке об'єднання дає можливість скоротити потік первинної документації, досягти повного взаємозв'язку обліку виробітку, а також ліквідувати одночасне ведення змінних рапортів" [5, с. 68]. Проте, варто звернути увагу на недоліки цієї системи, які свідчать про недоцільність її використання на малих поліграфічних підприємствах. Основними з них вважаємо ріст чисельності персоналу за рахунок додаткового штату контролерів та необхідність оснащення робочих місць сучасною контрольно-вимірювальною технікою, що призведе до порівняно значного збільшення витрат.

Висновки. Належний рівень організації контролю за виробничими витратами на поліграфічних підприємствах значною мірою залежить від обраних принципів, методів та форм його організації. Визначено, що провідним є принцип контролю витрат за центрами відповідальності.

За результатами проведеного дослідження визначено, що в ринкових умовах господарювання провідне місце в системі управління витратами на поліграфічних підприємствах повинно бути відведено попередньому та оперативному контролю, які сприяють підвищенню економічної ефективності виробництва шляхом зниження рівня виробничих витрат.

Література

1. Богомолов А.М. Внутренний аудит. Организация и методика проведения : учебн. пособие. / А.М. Богомолов, Н.А. Голощапов. – М. : Изд-во "Экзамен", 1999. – 192 с.
2. Литвин Ю.Я. Нормативный метод учета в сельском хозяйстве / Ю.Я. Литвин. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1985. – 157 с.
3. Организация обліку і контролю на міжгосподарських підприємствах і в об'єднаннях / А.М. Герасимович, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, П.Е. Горбатенко. – К. : Вид-во "Урожай", 1984. – 216 с.
4. Сопко В.В. Организация бухгалтерского обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К. : Вид-во KHEY, 2000. – 260 с.
5. Mala Encyklopedia Rachunkowości. PWE. – Warszawa, 1971. – S. 123-126.

Должанский А.Н. Организация предварительного и оперативного внутрихозяйственного контроля центров ответственности на полиграфических предприятиях

Определена взаимосвязь между центрами ответственности и объектами оперативного контроля. Предложена методика проведения внутрихозяйственного контроля всех его видов на полиграфических предприятиях с четко определенными субъектами и объектами контроля.

Ключевые слова: центры ответственности, объекты оперативного контроля, методика проведения внутрихозяйственного контроля, субъекты контроля, виды контроля, предварительный и оперативный контроль.

Dolzhansky A.N. Organization of previous internal and operational control centers responsibility for printing companies

The relationship between responsibility centers and facilities operational control. The technique of internal control over all its species to printing companies with clearly defined subjects and objects of control.

Keywords: responsibility centers, facilities operational control, methods of internal control, monitoring agents, types of control, preliminary and operational control.

УДК 368.1:338.124.4

Доц. А.О. Ковалюк, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ СТРАХОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості розвитку страхової кризи у світі й Україні впродовж 2008-2009 рр., проаналізовано основні показники страхового ринку України і тенденції щодо його розвитку в посткризовий період. Також окреслено потенційні перспективи поширення страхової кризи за умов світової рецесії 2012 р. Обґрунтовано основні ознаки і причини появи кризи на страхових ринках, зокрема такі, як зниження курсу національної валюти та інфляція, зменшення рівня ліквідності страховиків, ризикове розміщення страхових резервів та ін.

Ключові слова: криза, страхова криза, валові страхові витрати, валові страхові премії, ліквідність страховиків, ознаки страхової кризи.